مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

وێنەی پیاو لە شیعری کەژاڵ ئەحمەد دا

The image of man in Kazhal Ahmad's poetry

پرۆفیسۆر دکتۆر هیمداد حوسێن بەکر
کۆلێژی پەروەردە / زانکۆی صەلاحەددین
Hemdad.bakir@su.edu.krd

مامۆستای یاریدەدەر سەنگەر نازم حسین
کۆلێژی پەروەردە / زانکۆی کۆیە
*sangar.nadhim@koyauniversity.*org

معلومات البحث

تاريخ البحث:
الاستلام: 2018/4/19
القبول: 2018/7/17
النشر: خريف 2018

Doi:
10.25212/lfu.qzj.3.4.4

الكلمات المفتاحية:
the image, man, Kazhal Ahmad,

پوختە

وێنەی مرۆڤ یەکێکە لەلایەنە کاریگەر و بەپێزەکانی ئەدەب، کە هەر لە کۆنەوە تا ئەمڕۆ کەرەسەی سەرەکی ئەدەب بووە و نووسەران و شاعیران لە گشت لایەنێکەوە هەوڵی بەرجەستەکردنی وێنەی مرۆڤیان داوە بە هەر دوو ڕەگەزەکەیەوە، چ بە نێگەتیڤ و چ بە پۆزەتیڤ، بۆیە شتێکی زێدەڕۆیی نییە گەر بڵێین ئەدەب بە گشتی بریتییە لە نیشاندنی خودی مرۆڤ بە گشت لایەنەکانی، جێگەی سەرنجە کە لەناوەندی ڕۆشنبیری کوردی و بەتایبەتیش لە ئاستی ئەکادیمیدا تا ئێستا گەلێک نامەی بەپێز لەبارەی وێنەی مرۆڤ نووسراون، بەڵام هەموویان ڕۆلیان لە تاکە ڕەگەزێکدا کردووە ئەویش ڕەگەزی مێینە و نیشاندانی وێنەی مێینەیە.

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

وێنە، پیاو، شیعر، کەژاڵ ئەحمەد، مرۆڤ.

poetry, human.

پێشەکی

وامان بە باش زانی ناونیشانی ئەم باسە بکەین بە وێنەی پیاو لە شیعری کەژاڵ ئەحمەددا، کە باسێکی وەسفی شیکارییە و پێکهاتووە لە پێشەکییەک و دوو بەش لە بەشی یەکەمدا بە پوختی باسمان لە وێنەی پیاو کردووە لەهەر سێ ڕەهەندی ئایینی و فەلسەفی و دەروونناسی و بەشی دووەمیش کە دیوە پراکتیکیەکە دەگرێتە خۆی بریتییە لە شیکردنەوە و نیشاندانی ئەو جۆرە وێنانەی کە کەژاڵ ئەحمەد بۆ پیاو(یا نێرینە بەگشتی)کێشاویەتی، لە کۆتاییشدا ئەنجامی باسەکە بە وردی خراوەتەڕوو، ئامانجی باسەکە لەوەدا خۆی دەنوێنێت، کە بۆیەکەمجارە لەسەر ئاستی زانکۆیی باسێکی لەو جۆرە دەنووسرێت لەبارەی تێڕوانینی شاعیرێکی ژن بەرامبەر بە پیاو و دەرکەوتەکانی ئەم تێڕوانینەش بەهۆی پراکتیزەکارییەوە لە چەند جۆرە وێنەیەک بەرجەستە کراون، کە دید و ئایدیای شاعیر بەرامبەر ڕەگەزی بەرامبەر نیشان دەدات.

بەشی یەکەم
ناساندنێکی گشتی لەبارەی وێنەی پیاو:

1.وێنەی پیاو لە ئایینەکاندا:

لێرەدا مەبەستمان لە هەر سێ ئایینە ئاسمانییەکەیە، کە هەریەکێکیان جۆرە وێنەیەکیان بۆ پیاو کێشاوە، لە ئایینی یەهودیدا لە تەوراة و تەلمووددا ئەو جۆرە وێنەیە دەبینین بەڵام لە تەلموددا زیاتر دەرخراوە.

لە تەلموددا دوو جۆرە وێنەی پیاو دەبینرێت، (ئەرێنی و نەرێنی)، لەم نێوەندەشدا دووفاقیەکی تەواو لەڕاسپاردەکانی تەلموددا سەبارەت بە پیاو بەرچاودەکەوێت، هەروەها یاساکان لە خودی خۆیاندا هەڵگری توندوتیژییەکی دیارن لەڕووی پابەندنەبوون و جێبەجێ نەکردن لەلایەن پیاوانەوە.((تەلمود سوپاسی خوای لەسەر پیاوان واجب کردووە،کە بە مێیینە دروستی نەکردوون،سوپاسکردنەکەش ئەو وتەیە، کە هەموو بەیانیان پیاوان دەڵێن:ستایش و سوپاس بۆتۆ خوای من خاوەنی هەموو بوونەوەر، ئەی ئەو کەسەی،کە منت بە ژن نەخولقاندووە))(بارندەر،2011:

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

291)وێنەیەکـی لەم جـۆرە هەسـتی ڕەگەزپەرسـتی و خـۆبەگەورەزانی پیـاوی یەهـودی بەرامـبەر ڕەگەزەکەی دیـکە دەردەخـات،وێنەی زاڵبـوونی ئاشـکرای ڕەگەزێـکە بەسـەر ئەوەیتـردا ،جـگە لەمەش، تەلمود لە یاساکانیدا ڕێگە بە بە پیاو دەدات چەند ژنێك بهێنێت ،لەکاتێکدا ژن دەبێت تەنها یەك مێـردی هەبێت (سالتز،1382: 78)، فرەژنـی بـۆ پیـاو شـتێکی ڕێگەپێـدراوە و دەسـەڵاتی ئەوەی بەسـەر ژنـدا دەشـکێت((هەرکاتێـك بیەوێـت ژنـی دیـکە بهێنـێ بەو مەرجەی لە چـوار تێنەپەڕێـت))(بارنـدەر، ٢٠١١: 298)،بەمەش پیاو سەرپشك دەبێت لە دەسەڵات بەکارهێنـان بە تەواوەتـی بەسـەر لایەنەکەی دیـکەدا ،واتە جگە لە مافەکانی خۆی دەتوانێ دەست بخاتە نێو مافەکانی ژنانیشەوە.

لە مەسیحیەتدا جۆرە وێنەیەکی باڵا و بەهێز بۆ پیـاو بەرچـاو دەکەوێـت، چیرۆکـی دروسـت بوون لە ئینجیلدا لەسـەرزاری عیساوە باسـی لێـوەدەکرێ،((هەمـوو جەسـتەیەکی مـرۆڤ لە جەسـتەی ئـادەمە، پێویسـتە لەسـەر هەمـوو کەسـێك ئەو پەیمـانە بپارێزێـت کە ئـادەم سـوێندی بـۆ خـوارد))(برنابا،1908: 23)هەروەها لە شـوێنێکی دیـکەدا عیسا گفتوگۆ لەگەڵ خوداوەنـددا دەکـات، کە لەسـەر زاری خوداوەنـد دەگوترێـت: ((بـاش نیـیە مـرۆڤ بە تەنیـا بێـت، ئێسـکێکی بـرد لە پەراسـووی لای دڵ(چەپ)و شوێنەکەی بە گۆشت پڕکردەوە ،لەم پەراسوەدا حەوای دروستکرد وکردیە ژنـی ئـادەم...))(برنابا، 1908، 39-40)هەمان چەشنەدروستبوون و پاشکۆیەتی ژن لە ئینجیلـدا دووبـارەکردنەوەیەکی دەقـاودەقی مێژوویـی تەوراتە، هەروەهـا هەڵەی خـواردنی بەرووبـوومی درەخـتە قەدەغەکـراوەکەش هەمدیسـان بـۆ حەوا دەگەڕێنێـتەوە،((حەوا لەو کـاتەدا میـوەکەی هێنـا و لێیخـوارد، وهاوسـەرەکەی هەڵسـاندەوە ئاگـاداری کـردەوە بەوەی، کە(شـەیتان)پێیگوتبوو،میـوەکەی بـردە پێشـی و ئەویـش لێـی خـوارد))(برنابـا، 1908: 41) وا دەردەکەوێـت، کە ئـادەم لەخەودابـووە کاتێـك ژنەکەی تـاوانەکەی ئەنجامداوە ،واتە کەم وکوڕییەکە دەگەڕێتەوە بۆ دروستکراوی دووەم، جگە لەدەقی ئینجیل لە یەکێك لە نامەکانی(پۆڵس)ی بانگخوازدا دروستبوونی ڕەگەزی مێیـنە لە نێـرینە ڕەنگـی داوەتەوە، ((یەکەمـین پیـاو لە ژن درووسـت نەبووە،بەڵکـو یەکەمـین ژن لە پیـاو دروسـتبووە، لەم نێوەنـدەدا یەکەمـین پیاو(ئادەم)لەبەرخـاتری(حەوا)دروسـتنەکرا،بەڵکو حەوا لە پێنـاوی ئـادەم دروسـتکرا))(انجیـل، 2009: 1271) ، ئەو هاوکێشـە مەسـیحییە پیـاو شـیکاردەکات بە ژن، بەڵام نەك شـیکردنەوە لە پێنـاوی یەکسانکردن، بەڵکو بە ئامانجی لاسەنگکردنی ئەنجامەکەیە، واتە ژن ئەو دراوەیە، کە پیاو دەگەیەنێـتە لوتکەی دانایی و چاکە لە پێناوی خودی پیاوەکە خۆی، نەوەك ڕەگەزی خۆی.

شـێوەیەکی دیـکەی وێـنەی باڵادەسـتیی پیـاو لە قورئانـدا هەسـتی پێـدەکرێت، بەتـایبەتیش بریتییە لە گەورەکردنی پیاو لە هەموو ڕووەکان بەسەرژناندا((**الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَـى النِّسَـاءِ بِمَا فَضَّـلَ**

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيّاً كَبِيراً))(النساء:34) واتە: پیاوان كاربەدەستن وبالاترن بەسەرژنانەوە بەهۆی ئەوەی، كە لەماڵ وسامانی خۆیان خەرجدەكەن ،جا ژنی باش ئەوەیە، كەگوێڕایەڵی مێردەكەی بێت و داوێن وسامانی بپارێزێت ،ئەگەرترسان لەوەی ژنان سەرپێچی فرمانەكانتان بن ، ئەوا ئامۆژگارییان بكەن وجێگەی خەویان لەگەڵ جیابكەنەوە، یا لێیان بدەن(لەش عەیبدار نەكات)جا گەر گوێڕایەلیانكرد رێگەی دیكە مەگرنەبەر بەڕاستی خوا هەمیشە بەرز وتوانایە(مارونسی، 1998: 35)، دەبینین سیستمی هێز ئەرك دیاری دەكات و لێدانیش دەبیتە ماددەیەكی یاساكە، بەو واتایەی لە پەروەردەكاریی ئیسلامییدا لێدان دەبێتە هۆكارێكی پەروەردەكردنی ژنان لەلایەن پیاوانەوە، لەدوای سەرنەگرتنی ئامۆژگارییەكان، هەمان بانگەشەی یەكسانییش لە قورئاندا بەسەر ئەو رێسایەدا جێبەجێ نابێت ،چونكە ئەگەر پیاو هەرچەندیش خراپ وگەندەڵ بێ ژن ناتوانێت لێی بدات، جگە لەوەی ئیسلام وەك دوو ئایینەكەیتر نەیتوانوە رێگری لە فرەژنی و بنەبڕكردنی نایەكسانی بگرێت، بەڵكو بە مەرجی ماڵ و توانای جەستەیی رێگەی بە فرەژنی داوە تا چوار ژن بۆ هەریەك لە پیاوێك بێ جیاوازی ئەركی ئایینی و كۆمەڵایەتی، هەروەكو لە ئایەتی(2)ی سورەتی(النساء)دا باسی لێوەكراوە، جگە لە رەواكردنی ئافرەتی لەجەنگ بەدەستكەوتوو(الممتنحة:1).

2.وێنەی پیاو لە فەلسەفە و دەروونناسیدا:

لە فەلسەفەی ئەوروپیدا لە سەردەمی یۆنانیە كۆنەكان تاوەكو كۆتاییەكانی سەدەی نۆزدەیەمیش ئافرەت وێنەیەكی لاوازی بۆ كێشراوە بەرامبەر بەمەش پیاو لە لووتكە بووە.

ئەرستۆ لە وێنەكێشانی رەگەزەكاندا هەوڵیداوە لەسەر جیاوازی نێوانیان وێنەكان بكێشێت، نەوەك لەسەربنەمای لێكچوون، تەنانەت لە تەمەنیشدا جیاوازی دەخاتە نێوانیان و وێنەی پیاو دەكاتە پێوەرێكی یەكلاییكەرەوە بۆ رەگەزی مێینە، بە پێی پشت بەستن بە سیستمی نەگۆڕی سروشت، كە بە پێی ئەم سیستمە پیاو لە خودی خۆیدا لە ژن بەرزترە، هەر ئەم سیستمە خێزان وەكو سیستمی وڵات دادەمەزرێنێت،كە پیاو فەرمانڕەوای ژنە،لەبەرئەوە گفتوگۆ و راوێژلەگەڵ ژندا كارێكی باشە، بەڵام دواجار بڕیار هەر لەدەستی پیاوە(كروسون،؟: 44)، پیاویش ژن دەكاتە ئامێر لەو سیستمە خێزانییەدا، چونكە هیچ بوونێكی عەقڵی بۆ ناهێڵێتەوە و زیندوێتی هزری تێدادەكوژێت، لەبەرئەوەی عەقڵی بەهێزبە پیاو دراوە و دەتوانێت كاروباری دەرەوە و ماڵەوەش بەیەكەوە بەڕێوە بات(امام،2013: 88)،

ئەو پاساوانەش هەندێکیان پەیوەستن بە جیاوازی عەقڵی نێوان ژن وپیاو، یاخود دەیگەڕێنێتەوە بۆ سروشتی ڕەگەزیی، کە عەقڵ تێدا زاڵ دەبێت بەسەر نێرینە و هەست و سۆزیش بەسەر مێینەدا، هەروەها ئەرستۆ گوێڕایەلیکردنی ژن و منداڵ بە شتێکی سروشتی دەبینێت: ((دەسەڵاتی پیاو بەسەرژندا ئەرکێکی (دەسەڵات)ی مەدەنییە،دەسەڵاتی پیاو بەسەر منداڵدا ئەرکێکی پادشایەتییە،لەبەرئەوەی ڕەگەزی نێرینە زۆر پەسەندترە بۆ سەرکردایەتیکردن وەك لە مێیینە، ئەمەش شتێکی سروشتییە و سیستمی سروشتیش هەڵەی تێدانییە))(ارسطو،1957: 37)، بەیەکەوەگرێدانی ئەو دوو سیستمە جیاوازە، بێگومان ئەنجامەکەیان دەبێتە ملکەچکردن بۆ دەسەڵاتی هێز، واتە هێز ڕۆڵێکی گەورەی لە نایەکسانکردنی لایەنەکاندا گێڕاوە، جیاوازی هەردوو سیستمەکەش لەوەدایە کە لە سیستمی باوکسالاریدا ژن دەبێتە ئامێری بەرهەمهێنانی منداڵ بە پێی هێزی پیاو، بەڵام لە سیستمەکەی دیکەدا پاشا مەرجی بەرهەم هێنان ناخاتە سەر ژێردەستەکانی، جگە لە گوێڕایەلیکردن.

(جۆن لوك) لە کتێبی(الحکومەالمدنیە- حکومەتی شارستانی)دا دەپرژێتە سەر ئەوباسانە، کە پێوەندییان بە جیاوازی دەسەڵاتەوە لە نێوان ڕەگەزی ژن وپیاودا هەیە، بۆ ئەمەش بەشێکی بەناونیشانی(دەسەڵاتی باوکایەتی)(لوك،؟ :49)تەرخانکردووە،(لوك) لەو کتێبەدا هەوڵی جیاکردنەوەی سیستمی دەسەڵاتی سیاسی و خێزان دەدات بە پێی جیاوازی دەسەڵاتەکانی نێوانیان و هەندێ دەسەڵات بۆ نێرینە جیادەکاتەوە و بە مافێکی سروشتی دادەنێت،کە پیاو یاسای میرات بە شێوەیەکی وردو قایم لە ژێر ڕکێفی دابهێڵێتەوە(لوك،؟ :56)، لەوەشدا پشت بە جیاکردنەوەی ڕەگەزەکان لەسەر بنەمای عەقڵی دەبەستێت،((ئەو ئازادییەی،کە پیاو ئارەزووی دەکات و هەڵسوکەوتی پێدەکات وەستاوە لەسەر ئیرادەی تایبەتی،کە لە بنچینەدا دەوەستێتە سەر عەقڵ،کە پێی جیادەکرێتەوە))(لوك،؟:57).جێگەی سەرنجە (لوك) لە تەواوی کتێبەکەیدا لە زۆرلایەنی دیکەی وەك پەروەردەوفێرکردن و موڵکایەتی و بەخێوکردنی منداڵ و ژن وپیاو بە هاوبەشی یەکتر دادەنێت، بەڵام کە دێتە سەر مافی میرات پیاو لە پێشتر دادەنێت، هەروەها بەردەوام تێبینی ئەوەدەکەین کاتێ (لوك) باسی ئازادی مرۆڤ یا موڵکداری ویەکسانی دەکات مەبەستی یەکسانی پیاوە بەرامبەر پیاوێکی تر، پیاوێك، کە نەتوانێت ئازادی پیاوێکی تر و موڵکەکانی زەوت بکات،بەبێ ئەوەی ئەو مافە خۆڕسکە ژنیش بگرێتەوە(ئیمام، 2004 :78).

شۆپنهاوەر لەو باوەڕەدایە((سروشت توانای عەقڵی و جەستەیی و مەنتیقی لەپیاوەکاندا جیاکردۆتەوە، فێڵ وتەڵەکەبازی داوە بەژنان))(شۆپنهاوەر،٢٠٠٩: ٧٢).

(شۆپنهاوەر) هەر بە تەنیا بە جیاوازییە چۆنایەتی و جەستەییەکانی نێوان پیاو وژن ناوەستێت، بگرە بۆ جیاوازییە چەندایەتیەکانیشیان شۆڕدەبێتەوە:((ژنان لە ڕەگەزی دووەمن لە هەموو ڕوانگەیەکەوە لاوازترن لە ڕەگەزی یەکەم))(شۆپنهاوەر٢٠٠٩: 79).لاوازییەکەش جۆرە لاوازییەکی سروشتییە لەهەردوو ڕووی چەندایەتی وچۆنایەتییەوە بەڵای شۆپنهاوەرەوە نەوەك نایەکسانییەکی کۆمەڵایەتی:((ئەو ڕۆژەی کە سروشت نەژادی مرۆیی کرد بە دوو لەتەوە،هێڵەکەی بە تەواوەتی لە ناوەڕاستەوە نەکێشا،ئەم دوو لەتە بەتەواوەتی دژ وبەرامبەری یەکترن ئەمەیان دروستە،بەڵام جیاوازی نێوان ئەوانە بە تەواوی چۆنایەتی نییە، بەڵکو چەندایەتیشە))(شۆپنهاوەر،٢٠٠٩: 79).

ڕەنگە ئەو وتەیەی نیچە کە دەڵێت: دەچیت بۆ لای ژن، کەواتە قامچیەکەت بیر نەچێت! باشترین بەڵگەی تێڕوانینی ئەرێنی بێت بەرامبەر بە پیاو لە فەلسەفەی خۆرئاوای سەدەی نۆزدەیەم، چونکە وەك لە وتەکە دەردەکەوێت هیچ بەهایەك بۆ ژن ناهێڵێتەوە و هەمووی دەخاتە سەر باڵانسی پیاو، هەروەها نیچە باوەڕی وایە پیاو بە سروشتی خۆی بونەوەرێکی پاکە. بەپێچەوانەوە، ژن پیس و گڵاوە. ئەوەتا دەڵێت:((ژن دەبێت فەرمان بیات تا بۆ ڕووکەشی خۆی قوڵاییەك بەدەست بهێنێت،شیاوی ژن ڕووکەشە، توێکڵێکی پڕجموجۆڵ لەسەرئاوە کەمە قوڵەکان،بەڵام نیهادی پیاو قووڵە وڕووبارەکەی لە ئەشکەوتەکانی ژێرزەوی دەخرۆشێت))(نیچە،٢٠٠٨: ٦٩).

سەبارەت بە تێڕوانینی دەروناسییش، ئەوا وەکو دیدە ئایینی و فەلسەفیەکە، لێرەشدا بەهەمان شێوە گەورەکردن و زاڵکردنی پیاو دەردەکەوێت، کە چەند نمونەیەك بۆ ئەم مەبەستە دەخەینەڕوو:

(ژان ژاك ڕۆسۆ 1712-1778 Jean-Jacques Roussea)هەرچەندە لە کلتوری ئەورووپیدا زیاتر بە فەلسەفەی سیاسی و کۆمەڵایەتی ناوبانگی دەرکردووە، بەڵام پێش ئەوەیش (ڕۆسۆ) دەروونناسێکی کارامەبووە لە دەروونزانی پەروەردەییدا.

لە(ئیمیل :Emile)دا (ڕۆسۆ) لە سەرەتاوە چوار بەش بۆ پەروەردەکردنی پیاو تەرخاندەکات، ئینجا بەشی پێنجەم(سۆفیا یا پەروەردەکردنی ژن)(ڕۆسۆ،٢٠١٢: ٢٩٨)تایبەت دەکات بە ژن، بێگومان هەر لەپێناوی دەروون و پەروەردەکردنی نێرینەشەوە ئەمە دەکات، لەبەرئەوەی لە کۆتاییدا بەناچاری هەر دەبێت ژن بۆ پاڵەوانەکەهەڵبژێرێت.

سەبارەت بەجیاوازیی دەروونیی و ڕەوشتی لە (ئیمیل)دا دەڵێت:((لەبەرئەوەی ژن وپیاو لەباری ئەخلاق و دەروونەوە وەك یەك نەخولقێنراون و نەشدەبوو وەك یەك بخولقێنرێن، بەو دەرئەنجامە دەگەین، کە پەروەردەکردنیشیان نابێ وەك یەك بێ بە پێی یاساکانی سروشت))(

رۆسۆ،٢٠١٢: ٢٩٩).(ڕۆسۆ) ڕاستبووه له جیاوازی پەروەردەكردنی نێوان ڕەگەز، بەڵام گەڕاندویەتیەوە بۆ سروشت نەوەك یاسا كۆمەڵایەتیەكان،چونكە ئەو سروشتە هەمان سروشتی (ئەرستۆ)یە،كە نێرینە زاڵدەكات بەسەر مێینەدا و نەگۆڕیشە:((ئەگەر دەتانەوێ هەمیشە ڕێگەی ڕاست هەڵبژێرن بەردەوام لەژێر فەرمانی سروشتدا بن،دەبێ ڕێز لەو شتانە بگرن كە تایبەتمەندیی ژن وپیاون،چونكێ دەسكاری سروشتن))(رۆسۆ،٢٠١٢: ٢٩٩). دەكرێ ئەو وێنەكێشانەش ناوبنێین بە وێنەی سروشتی دەروونی ڕەگەزەكان، یا وێنەی نزم وبەرز لە ڕووی عەقڵی ودەروونی و جەستەییەوە، بەڵام ئەو بۆچوونە سروشتیەی (ڕۆسۆ) پێچەوانەی بیرۆكەیەكی كۆمەڵایەتی دەبێتەوە لە كتێبی(پەیمانی كۆمەڵایەتی)دا كاتێك دەڵێت:((تەواوی مرۆڤ بە ئازادی لە دایك دەبن، هیچ یەكێك لەوان گەورەتر و باڵادەستتر نییە لەوانیتر و مافی ئەوەی نییە زاڵ بێت بەسەر ئەوانی دیكەدا))(روسو،١٣٤١:٤١)

(فرۆید) لە جیاوازی خستنە نێوان ڕەگەزەكان كاتەكە دەگەڕێنێتەوە بۆ تەمەنێكی بچووك:((ڕەگەزی مێیینەی بچووك لە بنەڕەتدا شوینكەوتووی نێرینەیە))(فروید،١٩٨١: ٩٢).جیاوازییەكەش لە سەرەتای تەمەنەوە تا پێگەیشتن و كۆتایی تەمەن بەردەوام دەبێت و پێویست دەكات مێیینە ملكەچی نێرینەبێت، تەنانەت لە هەستكردن بە ئەندامەسێكسییەكانی خۆیشیدا لەسەریەتی لاسایی نێرینەبكاتەوە، لەو دیدە سێكسییەشەوە (فرۆید) دەروونی منداڵ هەڵدەسەنگێنێت و لەوباوەڕەدایە،منداڵی نێرینە لە ماوەی تەمەنی سێ ساڵیدادەگاتە چێژی لیبیدۆیی، كە بە قۆناغی چووكی ناوی بردووە،لەوكاتەدا یاری بەئەندامەكەی دەكات و دەستی لێدەدات، بەڵام كچ لەوتەمەنەدا هەست بە كەموكوڕیو نەبووی ئەندامی نێرینەدەكات(فروید،٢٠٠٠ : ٩٠-٩٢)، بەمەش بنیاتی جەستەیی نێر دەبێتە بنەمای هەستی كەسایەتی مێیینە، واتە (فرۆید) ئامانجی ئەوەیە بڵێ:((كچ و كوڕ هەردووكیان دووپیاوی بچووكن تا دەگەنە ئەو قۆناغەی لە یەكتری جیادەكرێنەوە وادەزانن یەك ئەندامی نێرینەیان هەیە، ئەو جیاكردنەوەیەش كاتێك ڕوودەدات كە درك بە جیاوازی توخمی نێوانیان دەكەن))(جەمال، ٢٠٠٩: ٢٤)، ئەو هەستكردنەش بە توخمی مرۆیی ڕێڕەوی ژیانی كەسەكە دیاری دەكات و بە پێی هەردوو گرێیەكەی، كە فرۆید باسی لێوەكردووە. وەنەبێت فرۆید هەر لە ڕووی سێكسییەوە نێرینە زاڵ بكات بەسەر مێیینەدا، بەڵكو دەچێتە ناو تەواوی ژیانی دەروونی هەریەكەیان و بانگەشەی ئەوە دەكات، كە سیفەتی نێر لە هەموو ڕوێكەوە بەهێز وكارایە،بە پێچەوانەشەوە سیفەتی مێ لەهەموو بارەكاندا لاواز وسلبییە(فروید، ١٩٨١: ٥٩). فرۆید جیاكاریی لە نێوان دەروونی ڕەگەزەكانداكردووەو نێرینە بە دەروونێكی چاك و ئەكتیڤ وەسفدەكات لەسەر ئەو بنەمای سیفەتییەش هەردوو ڕەگەزەكە لە نێرینەدا كورتدەكاتەوە بەتایبەت لەو كاتەوەی، كە منداڵی مێیینە

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

هەست بە نەبوون و لەدەستدانی ئەندامی نێرینە دەکات،کە بە گرێی (ئەلەکترا Electra Complex) ناوی بردووە. ترسێکی زۆری بۆدروستدەبێت و هەوڵدەدات قەرەبووی نەبوونی ئەو ئەندامە بکاتەوە. بە هۆی فاکتەری ترس و چاوچنۆکیشەوە هەنگاو دەنێت بۆ لای باوکی بۆ بەدەستهێنان، یا خاوەندارێتی کردنی چـووك(فرویـد، ١٩٨١: ٦٥). ئەو گـرێیەش لە کچانـدا ڕۆڵـی بەردەوامبـوون بە ژیـانی دەبەخشـێت، بە پێچەوانەی (گرێی ئۆدیپ Oedipus complex)،کە لە کوڕاندا بە هۆی ترسی خەسـاندنەوە تـرس و ڕق بەرامـبەر بـاوك دروسـتدەکات. کەواتە هەردوو گـرێیەکە هاوئـاهەنگییەك دروسـتدەکەن لە پێنـاوی ڕەوینەوەی نیگەرانییەکان، بەڵام لای نێرینە تەنها فاکتەری ترسی لەدەستدانی چووك پاڵیدەنێت بۆ لای دایکی، کەچی لە کچ سەرباری ئەوە چاوچنۆکیش دێتەئاراوە، کە کەسەکە بەرەو شێوەی نێرینە دەبـات. واتە چاوچنۆکی بۆ بەدەستهێنان یاقەرەبووکردنەوەی چووك لای مێیینە لەخودی خۆیدا شوینکەوتەییە بۆ نێرینە و لاساییکردنەوەی جەستەیی و دەروونیشە.

بەشی دووەم

پراکتیزەکردنی وێنەی پیاو لە شیعری کەژاڵ ئەحمەد دا:

هەروەکو لە بەشی یەکەمدا لە روانگەی سێ ڕەهەنـدی ئـایین و فەلسـەفە و دەروونناسـییەوە وێنەی پیـاو باسـکرا،هەوڵدەدەین لـەم بەشـەدا چەنـد شـێوەیەکی جیـاوازی وێنـەی پیـاو لـە نێـو دەقـە شیعرییەکانی کەژاڵ ئەحمەد دا بە نموونە وەربگرین و لەسەر کۆدە شاراوەکانی ئەو دەقانەدا بوەستین، کە دواجار جیهانبینی شاعیرێکی مێیینە بۆ جیهانی نێرسالاری وێنا بکات بە هەموو دڵڕەقی ودرۆ و زەبر و زەنگییەکانییەوە.

1: وێنەی کوڕ:

(کەژاڵ)زیاتر چۆتە ناو باسەکانی تایبەت بە کـوڕانەوە، وێـنەی کـوڕ لە ڕووبەرێکـی تەسـکی کـۆمەڵایەتییەوە بەرەو سـنوورێکی سیاسـی دەبـات، هەنـدێجاریش لە پەیوەنـدییەکانی دایکایەتیـدا بەرجەستەی دەکات:

لە سپێدەی ڕۆژانی دەزگیرانیدا
کوڕە درۆی گەورە گەورە ڕیزئەکات و

كچەش خەونی ڕەنگاڵەیی
بەو قسانەوە ئەبینێ
لە دواییدا، شۆڕش و گەل
هەمان کوڕ و کچن، بەڵام
ئەبن بە ژن و مێردی یەك
ئیتر لێرەوە دیرۆکی
خیانەت و هەرا و تەڵاق دەست پێئەکات   (ئەحمەد، ٢٠٠٦ :156)

شاعیر لە دیدە کۆمەڵایەتییەکانەوە بۆ ئاقارێکی سیاسی دەڕوات و گەرەکیەتی بەراوردی نێوان کچ و کوڕ لە ماوەی دەستگیرانداریدا بکات، لەگەڵ شۆڕش و گەل، لە پێش سەرهەڵدانی شۆڕش و دواتردا، بەو جۆرەش کوڕ هاوتای سەرانی شۆڕش دەکات، کە چەندەها درۆی شاخدار بۆ خەڵك دەکەن تا دەگەن بە کورسی دەسەڵات، کچیش بە گەلێك، کە خۆشباوەڕ و سادە و ساویلکەیە و بڕوا بە هەموو بەڵێنەکان دەکات، بەڵام دوای گەیشتن بە ئەرزی واقیع سەیردەکات شتەکان ڕێك پێچەوانەی خەون و خواستی ئەون. ئەو جۆرە ڕوانیینە بەراوردکارییە هەندێ جار لەڕووی تەمەنەوە دەبێت. واتە(کەژاڵ)دوو قۆناغی جیاوازی تەمەنی کوڕان بەراورد دەکات :

شار چ توونی بابایەکە!
لەگەڵ ئەو کوڕانە چاوشارکێمان ئەکرد
کە منداڵبووین...
ئێستا هەندێکیان پاسەوانیان لەگەڵە
هەیانە ڕۆژانە لە ژنەکەی ئەدات
تیاشیاندایە جەردەیە، پیاوکوژە   (ئەحمەد،٢٠٠٦: 275-276)

ڕۆژانی پاکی و بێگوناهی نێرینەکان دەکەونە بەر زەرەبینی شاعیرەوە، کە هێشتا خۆڵی هیچ گوناه و تاوانێکیان لەسەر نەنیشتووە، بەڵام لەبەرئەوەی ژینگەی شار ئامادەسازی دەکات بۆ ڕاهێنانی مرۆڤ و گەندەڵکردنی، کوڕانیش ئەو مۆرکە هەڵدەگرن و هەریەکێکیان بەجۆرێك ناونیشانی خراپەکارییەکەی خۆی وەردەگرێت، هەندێکیان دەبن بە بەرپرسی دڵڕەق و خۆیان لە خەڵکی جیادەکەنەوە هەمیشە چەندین پاسەوان لەگەڵ خۆیاندا دەگێڕن، چونکە جگە لە جەور و ستەم شتێکیان پێشکەشی هاوڵاتیەکانی خۆیان نەکردووە، بۆیە ناوێرن لە ترسی خەڵك بە تەنیا بسوڕێنەوە، گروپێکی دیکەی ئەو کوڕانە بوونەتە دیلی کلتوری کۆمەڵ، بڕوایان بە فەلسەفەی هێز و لێدان هێناوە، یا

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ئەوەی، کە ناتوانێت لە خەڵك بدات ئارەزووی لێدان لە ماڵەوە بە ژنەکەی تاقیدەکاتەوە، بەشێکیشیان ئەرك و پیشەی پیرۆزی منالانەیان بیرچۆتەوە و دوای کوشتنی خەڵکانی بێتاوان و دزی و جەردەییەوەن.

2: وێنەی باوك:

(کەژاڵ) هەولیداوە کرۆك و ماهییەتی باوك و باوکایەتی لە کۆمەڵی نێرسالاری نیشانبدات و ئەو کارەسات و ناخۆشیانە دەربخات، کە بەهۆیانەوە تووشی مێیینە بوون، جاری واش هەیە باوك دەبێتە ڕەمزی چینێکی بەشخوراوی کۆمەڵ:

چەند دڵنیام لە مێیەتی ماکەوەکان
هێندەش گومان ئەکەم لەوەی
کچمان کچ بێ و
ژنمان ژن بێ
من ئەڵێم پێئەچێ
دایکیشم باوکم بێ؟!
دایکە، بابە پێمبڵێ چی بڵێم؟!
نابینی لەناو وتندا
چۆن گۆشاوگۆش سەربڕاوم
باوکە بابە بێ خواستی خۆم
هاتوومەتە دنیاکەتان
دنیای سمێڵ و نێرگەلە
ڕێك وەك نەبوو
یان وەك کەسێکە نەهاتوو
بێ خواستی خۆم...باوکە بابە (ئەحمەد،32:٢٠٠٦)

شاعیر ڕەخنەیەکی توند لە دەسەڵاتی زاڵی باوکایەتی دەگرێت، کە هیچ مەودایەکی کۆمەڵایەتی نەهێشتۆتەوە بۆ نەشونماکردنی لایەنەکانی دیکەی کۆمەڵ و بواردان پێیان، تاوەکو بتوانن گوزارشت لە هەست و بوونی ڕاستەقینەی خۆیان بکەن و ناسنامەی خۆیانی پێبسەلمێنن، ئەمەش بۆتە پەیدابوونی جۆرە هەستێك، کە تەنانەت مێیینەش گومان لە مێیینەتی خۆی بکات و تەنیا لەڕووی

جەستەییەوە هەست بکات، کە مێیینەیە، ئەگینا لە گشت ڕووەکانیترەوە دەبێ خۆیان وەك پیاو لێبکەن و لەژێر چەتری کلتوری باوکسالاریدا ئەو سەربڕینە بەردەوامە دووبارەدەبێتەوە ڕۆژانە تۆختریش دەبێتەوە ئەم جۆرە خۆبەنێرکردنە، سەرەنجامی ئەوەش وای لە تاکی مێیینە کردووە ئاوات و ئارەزوو بە ڕۆژانی بەر لە پەیدابوون بخوازێ، خولیای ئەوە بکات، کە هەرگیز نەهاتبوایە ئەوجۆرە جیهانە نێرینە سمێلاوییەی پیاوانەوە، شاعیر سمێڵی کردۆتە ڕەمزی پیاوان لەو کلتورەدا، دوکەڵیش ڕەمزی ناخۆشی و چەوسانەوە و بۆنکروزی دونیای مێیینەیە، هەردوو سیفەتی هێز و ناخۆشی لەگەڵ یەکتریدا پێکەوە کۆدەکاتەوە،

3: وێنەی برا:

ئەو جۆرە وێنەیە، کەمتر لەچاو وێنەکانی دیکەی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی پیاو لە شیعری (کەژاڵ)وێنای کراوە، لە شیعری(هەر هێندە بەس نییە)دا (کەژاڵ) وێنەی برایەك دەکێشێت وابەستە بە ئایینەوە:

لەدوای من...
نازانم چی دەبێت
بەڵام دایکم
ناوساجییەکی شل و مل
بە گەڕەکەکەماندا دەبەشێتەوە
براکەشم باوەشێکی لێ دەبات
بۆ مزگەوتە بچکۆڵەکەکەی سەری کۆڵان (ئەحمەد، ٢٠١٤ :61-62)

وێنەی برا لێرەدا پەیوەستکراوە بە مرۆڤێك، کە خۆی بە چەند عەقیدەیەکی نەگۆڕەوە بەستۆتەوە و گشت گۆڕانکاری و پێشوەچوونێك لە دەقەئایینییەکاندا دەبینێتەوە و واهەستدەکات، کە مزگەوت گەورەترین مینبەری ڕۆشنبیری ئەو وڵاتەیە و هەرجۆرە لادان و سەرپێچییەك لەو یاساپیرۆزکراوانەدا بە دەرچوونێکی گەورە و نەخوازراو دەزانێ و بە توندی ڕەتیدەکاتەوە و وادەزانێ، تەنیا کاری چاکەخوازی و خێرخوازی لە گۆشەی مزگەوتەکانەوە دەبێ ئەنجام بدرێت.

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

4: وێنەی مێرد:

وێـنەی مێـرد بـریتییە لە نیشـاندانی لایەنەکـانی پەیوەنـدی ژیـانی ژنـان خۆیـان، لەگەڵ مێردەکانیان، هەروەها ڕاددەی ڕۆشنبیریی و وابەستەیی مێرد لە نێـو کۆمەڵـدا ئەوەش تـا بزانرێـت، تـا چەنـدێك ئەو مێـردە لەڕووی هێـزداری و عەقڵـیـیەوە دەسترۆیشـتووە، (کەژاڵ) پەیوەنـدییەکی باشـی لەگەڵ پرۆسەی هاوسەرگیری نەبووە و نێوانی لەگەڵ مێردەکەیدا خـۆش نەبـووە، ئەوەش ڕاسـتەوخۆ کاریکردۆتەسـەر نـاوەرۆکی دەقەکـانی، لەبەرئەوە لەوێنەکێشـانی مێـرد دا بە چـاوێکی ئەرێنیـیەوە نەیڕوانیوەتە وێنەکەی، تەنانەت ئەو نێگەتیڤییە هەندێ جار بەرەو گاڵتەپێکردن دەڕوات، بەڵام زۆربەی جار ژن لەبارودۆخێکی ناتەواوی باری دەروونی و جەستەییدایە بەدەست مێردەکەیەوە لەدەقەکانیدا:

تۆ بڵێ دڵم نەوەستێ و
لەشەرمانا نەبم بە پارچەیەك گریان
ئەو ساتانەی ڕووسوورییەکەم
بەسەردەستی مێردەکەم و
ژمارەیەك پیرێژنەوە ئەبینم
ئەیگەڕێنن کۆڵان کۆڵان
هەموو کاتێ من لەسەر خاڵی گومانم
من شەرەفی پیاوەکەمم، بەڵام ئەو شەرەفم نییە
من لە پەراسووی چەپم و من شەیتانم(ئەحمەد،15:٢٠٠٦)

شـاعیر وێـنەی پیـاوێکی سـوننەتی وابەسـتە بە کلتـوری نێرسـالاریی کـۆمەڵی ڕۆژهەڵاتـی دەکێشێت، کە هیچ جیاوازییەکی لەگەڵئەوانیتردا نییە و هەموو کات پاکیزەیی مێیینە بە بوونی چەند دڵۆپێـك خـوێنی پەردەی کچێنیـیەوە گـرێ دەدات و ئەوکات دەبێتەپـاڵەوانی شـانۆی سـەرکەوتن، کە توانیبێتی ئەو چەند دڵۆپەخوێنە بخاتەسەر دەسەسـرێکی سـپییەوەو نیشـانی یەکەکەی تاکەکـانی ئەو شارەی بدات، ئەو هەمیشە ژن بە شەرەفی خۆی دەزانێ و ئامادەنییە لە بچوکترین هەڵەی خۆشـبێت و لەپێناویـدا ڕەنـگە گەورەتـرین کارەسـات بخـولقێنێ، واتە دەیەوێ ژنەکەی سـنووری شـەرەفی خـۆی بپارێزێـت و لەگەڵ هـیچ نێرینەیەکیتـر تێکەڵنەبـێ، کە بەلایەوە شـەرەف پێکـرا بـریتییە لە سـێکس، لەکاتێکـدا سـنووری شـەرەفی خـۆی نـازانێ و خـۆی بەشـەرەفی ئەو دانانێـت، ئەو جـۆرە وێـنە کۆنەپەرستییەی مێرد دیدێکی ئایینیشی لەخۆیدا حەشاردراوە، کە خـۆی لەبـاری جەسـتەیی مێیینـەدا دەبینێتەوە و هەمیشە وادەکـات، کە ژنـان گومـان لە ڕاسـتی و بـنەچەی دروسـتبوونی خۆیـان بـکەن و

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

نەتوانن بوونی خۆیان بسەلمێنن، چونکە زۆربەی دەقە ئایینییەکان پشتگیری لەو جۆرە دروستبوونە دەکەن. هەروەك چۆن پاکیزەییەکەش بەهەمان شێوە، شاعیر وێنەیەکیتری مێرد دەکێشێت، کە کەمتەرخەم و بێ ئەمەکە بەرامبەر ژنەکەی:

لەبیلبیلەی چاوی برینێکی کۆنا
ئازارێ بە چرپە وتی:
من ئافرەتم
ئەم شەو ژنێ ژان ئەیگرێ
بمرێ ئەمرم
لە ئاوێنەی نیگا شەکەتبووەکەیدا
وێنەی ئەو پیاوە ئەبینم
کە لەباوەشی خەودایە و
تا بەیانی لەجیاتی ئەو
ئێشك ئەگرم (ئەحمەد،162:٢٠٠٦)

مێرد لە دیدی شاعیرەوە بریتییە لە کەسێکی کەمتەرخەم، تەنانەت ئاگاداری ژانهاتنی ژنەکەیشی نییە بەهۆی ئازاری کۆرپەکەی سکییەوە، ئەو مەبەستییەتی ئازار و خەمەکانی نێوان ژن و مێرد بەراورد بکات و ماف و ئەرکی هەریەکێکیان هەڵسەنگێنێ و پیاو بە بێباکی و کەمتەرخەمی لە هێنانەکایەوەی منداڵ تاوانباربکات، کە هیچ ئازارێك بە ئەستۆ ناگرێت لە ماوەی دوگیانیدا و ئاگاداری هیچ شتێك نییە لە پارێزگاریکردنی کۆرپەکەی، بەڵام دوای هاتنەدنیاوە دەیکاتە موڵکی خۆی و بەناوی ئەوەوە ناودەنرێت.

5:وێنەی پیاوی دیکتاتۆر:

لەمەدا وێنەی گەورەترین پایەی نێرینە دەخرێتەبەرباس و هەڵدەسەنگێنرێت، شاعیر ئازادانە لەدوای ڕاپەڕین وێنەی سەرۆکی پێشووی وڵات دەکێشێت، کە دیکتاتۆرێکی دڕندە و نالەباربووە:

لەسەر گڵکۆی هەر شەهیدێ
لە ملکەچی هەر بێوەژن،
هەر هەتیوێکی شەوی جەنگ
لە تەوێڵی مێژوو بە قەڵەمی ئێسك

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

به مەرەكەبی بەحری خوێن
لە ڕووخساری هەر وێرانەیەك بنووسن
تەبەد یەدا سەدام حسێن (ئەحمەد،25:٢٠٠٦)

شاعیر ئەو نەهامەتییانە باس دەكات، كە لەسەر دەستی سەرۆكێكی دیكتاتۆری پیاو بەسەریانداهاتووە، ئەو نەهامەتییانەی وایانكردووە لەهەر ماڵێك شەهیدێك هەبێ و لەهەر خێزانێك ژنێك بێوەژن كەوتبێ و وڵات ببێتە گۆڕستانێكی پڕ ئێسك وپروسكی هاوڵاتیان، بۆیە مەبەستییەتی قەڵەم بە ئێسكی قوربانییەكان و ڕەنگیش بە خوێنی شەهیدەكان لەو شوێنانەی دەستی نەهامەتی و چەوساندنەوەی ئەو درندەیەی پێكەوتووە تاوانكارییەكانی ئەو نێرینەیە بەتەوێڵی مێژووەوە بنووسرێتەوە و پێیبوترێت دەستەكانت هەڵوەرێ بۆچی ئەو كارەساتە جەرگبڕاویانەت بەسەر ئەم میللەتە بێچارەیە هێنا. (كەژاڵ) لەو وێنەیەدا ویستویەتی دیوەتاریكەكەی كەسایەتیی(سەددام حوسێن) دەربخات و سەرزەنشتی كار و كردەوەكانی بكات. بە ئاشكرا پێیبلێت، كە ئەمەیە مێژووی دەسەڵاتی پیاو بۆ سەر مرۆڤایەتی، كە جگە لە هەژاری و وێرانی شتێكی دیكە نییە.

6: وێنەی ڕۆشنبیر:

مەبەست لەو جۆرە وێنەیە دەرخستن و نیشاندانی ئاستی مەعریفی ڕۆشنبیرانی ساختەی كۆمەڵە لە كلتورێكی نێرسالاردا، كە زۆربەی كات بریتیین لە ڕۆشنبیرێكی ڕووكەشی پەردەپۆشكراو. ئەو جۆرە وێنەیە ڕوونكەرەوەی خراپیی كەشی بیرە لەناو ئەو كۆمەڵانەی، كە پیاو بەشێوەیەك تیایدا باڵادەسترە و خۆی دروستی كردووە. (كەژاڵ) بە دوو شێوە ئەو وێنەیەی لە شیعرەكانیدا نیشانداوە، دیوێكیان بەپۆزەتیڤ نیشاندانی كەمینەیەكە لەئاست هاوڕەگەزەكەی خۆیدا، كە جیاوازە لێی و خۆی لە ستایشكردنی پیاوێكی بێگانەدا بەو كلتورە دەبینێتەوە، یا باسی نێرینەیەكە لە سنووری ئەو وڵاتەدا نییە، وەكو لە شیعری(ئەڕا پیاوێكی سوریالی) كە بۆ سلڤادۆر دالی نووسیوە:

ئێوارانێ تۆ تەوقەكەی قژم ئەدەی لە سمێڵ
دەمخەیتە پێكەنین!
جادە هەیە كەچی بەرێی خۆڵدا دەمبەیت!
دەرگا هەیە كەچی بەسەر دیواردا بازم پێدەدەیت!
هەمووپیاوان گۆرەوییان لەپێدایە هەر تۆنەبێ
هەموویان شتێ خراپی، ناشرینییان تێدایە

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

هەر تۆ نەبێ
من بە هەموویاندەوێرم بە تۆ نەبێ
....
تۆ چیت ئەی ئاقڵترین پیاو
کە دەتوانیت ئاسك هەروا بە ئاسانی
ڕامبکەیت
کە قەناعەت بە پەپولە دەکەیت
لەسەر شانەکانت هەڵبنیشێ و
سوێند بخوات بڵێت تۆ گوڵێت (ئەحمەد،٢٠٠٦: 117-119)

شاعیر وێنەی کەسێکی جیاوازتر و ڕۆشنبیرتر لە تەواوی نێرینەکانی دەوروبەری و بگرە جیهانیش دەکێشێت، کە دوورە لە هەمو پەڵە و ناشرینییەکی نێرانە و لەڕووی هزر و دەروونیشەوە کەسێکی تەواو سەرکەوتوو و هۆشیارە، هەرچەندە کارەکانی سەرسورهێنەرترن لە کاری گشت پیاوێك و پێچەوانەی هەموویانە، بەڵام ئەم پێچەوانەییە وایکردووە دیمەنی جوان و خوازراو بێت. هێنانە پێشەوەی پیاوێکی ڕۆشنبیری بیانی لێرەدا ئاماژەیە بۆ ئەوەی، لەو کۆمەڵەدا قەیرانی ڕۆشنبیری پیاو بە خەستی ڕەگی داکوتاوە و بەناچاری وایکردووە، کە مرۆڤ بکەوێتە ستایش و پیاهەڵدانی ڕۆشنبیرانی دەرەوەی سنووری وڵاتەکەی خۆی، هەروەها لەشیعری (جودا)دا (کەژاڵ) وێنەی ڕۆشنبیرێکی نێرینە دەکێشێت، کە بە ڕوونی دیار نییە مەبەستی کێیە، بەڵام ئەمجارە کەسەکە لە بازنەی سنووری نەتەوەیی خۆیدایە:

چەندە جوانیت
کە تاوانی هاوڕەگەزە تورەکانت
بە لاستیکی حیکمەتێکی جوامێرانە ئەسڕیتەوە و
وەکو خۆرەتاو
سەر بە ماڵی ئازارەکانمانا ئەکەیت
بۆچی هێندە بەدڵەوە نووساویت
نە قەسیدەیەکت پێیە وەکو گوڵدان
لەسەر مێزی نووسینەوەی چۆنییەتی کوستنمان داینێیت
نە گۆچانێکی ئەفسوناویش شك ئەبەیت

كە سەراپای سەدەکانی بە کول گریانمان بگۆڕیت
بە پێکەنین
هەر ئەبێت من بیلێم
دڵی کچ و
چاوی ژنانی کوردستان خۆشیان ئەوێیت
چەند لە خەونەوە نزیکیی
کە لەناو دۆزەخی نابەرابەریدا
وەکو شەماڵ هەڵئەکەیت و
کەللەڕەقیم بە پەیڤێکت نەرم ئەبێت
ئەوەتانێ وەختە لە ئاهو نزوڵەی
دەستە خوشکە شەهیدەکانم نەترسم
وەختە بڵێم لەسەر دەستت
بووم بە پارچەیەك لە هەودا و لێبوردن
بڕیاریشە لەمڕۆوە
لاپەڕەیەکی سپی ونوێ
لە دەفتەری پێکەوەبوون هەڵدەمەوە و
پیاوە هەڵە و هەرزەکانی
مێژوویشمان ببەخشم   (ئەحمەد،٢٠٠٦:232-233)

لەم شیعرەدا کەژاڵ وێنەی پیاوێکی ڕۆشنبیر دەکێشێت، کە نامۆ و نەناسراو نییە بەو کلتورەی خۆمانەوە و هەوڵیداوە خۆی جودا بکاتەوە لە گشت نەریتێکی ئەو کلتورە بۆماوە گەندەڵە. ئەو ڕۆشنبیرە وەك ئەوانیتر پیشەکەی شاعیرێکی ساختە، یا نووسەرێکی فاڵچی نییە، تەنیا کردار و گوتەکانی مایەی بەخشینی دڵنەوایی و چارەسەری برینی قووڵی مێیینەکانی وڵاتە و ئەو جیاوازییەشی وایکردووە، کە گشت ژن و کچانی وڵات لەبەرچاویان شیرین و خۆشەویست بێت. تەنانەت ڕاستگۆیی و بیرە پێشکەوتنخوازە یەکسانەکانی وای لە مێیینەکان کردووە لەبەر خاتری ئەو دڵیان نەرم بێت و هەڵە و ناشرینییەکانی پیاوە هەرزەکانیتری وڵات لەبیرکەن و لاپەڕەیەکی نوێ و سپییان لەو مێژووەوە لەگەڵدا هەڵبدەنەوە بەبێ هیچ مەرجێکی پێشوەختە لە هەڵەکانیان ببوورن. شاعیر لە کەشێکی تاکەکەسییەوە هەوڵدەدات بەرەو پانتاییە کۆمەڵایەتییەکان ڕێ بکات، ئەو مەبەستییەتی ڕوونی

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

بكاتەوە، کە پێوەندی ڕۆشنبیربوونی تاکی نێرینە پێوەست نییە بە ئاستی پیشەیی و خوێندەوارییەوە. ڕەنگە پیاوی ڕۆشنبیر کەسێك بێت ئەوەندە پلە وپایە زانستی نەبێت، بەڵام لەڕووی هزرییەوە خۆی پێگەیاندبێت و ئاستی زانیارییەکانی بەرزبێت. ڕووی دووەمی وێنەی ڕۆشنبیرلای (کەژاڵ) دیوە ڕەشبینی و تاریکەکەیە. هەروەها گومانە بەرامبەر بەشە زۆرەکەی ڕۆشنبیرانی نێرینە، کە گورگن و خۆیان لە پێستی مەڕ نیشانداوە:

حیکایەتم
لەو پەیڤە دەستبەسەرانەدا تاساوە
کە پڕن لە وشەی جوانی ئازادیی و
باڵی ڕەنگاڵەیی فڕین
ئازارم لەناو ڕووکەشی
ئەوانەدا هەڵکوڕماوە
کە میهرەبانی ئەڵێن و
بۆخۆیان نامیهرەبانن
کە قەڵەمیان
گوایە سەنگەر و قەڵغان و ئومێدمانە و
خۆیان تابووتی ژنانن
بەتەنیا هەر لەسەر کاغەز
یان لەسەر ژن
ئینسانن
دەنا گەلێ لەسیمبولە نێرەکانی
ڕێگەی دووری پڕ لە گەڵاڵەی قوربانی
ئێمەی وناو
قەسیدەیەکن لە درۆ
هەمان خوێنی باوك و مێرد و
براو یاری
ئەمڕۆژهەڵاتە حەقیرە
بە گیانی خۆپەرستیاندا لرفە ئەکات (ئەحمەد،٢٠٠٦: 364-365)

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

شاعیر لە ڕێگەی گێڕانەوەی حیکایەتێك مێژووی بەردەوامی چەوساندنەوەی مێیینەوە هەوڵی وێنەکێشانی ڕۆشنبیرانی نێرینەی ئەمڕۆ دەدات، کە گوایا خۆیان بە ئازادیکەر و ڕزگارکەری ژن ومافەکانی دەزانن و سەدەها وشەی باق و بریق دەئاخننە ناو نووسینەکانیان و باس لە میهرەبانی و لیبوردەیی دەکەن و ستایشی قەڵەمی خۆیان دەکەن و وای دەناسێنن چەکێکی کاریگەر و سەنگەر و قەڵغانی ئومێدی مێیینەیە، کەچی خۆیان بریتین لە نامیهرەبانترین مرۆڤی ئەو وڵاتە، ئەوان ڕەخنە لە نێرینەیی و ئاستی ڕۆشنبیری کلتوریی کۆمەڵ دەگرن، بەڵام وشەکانیان بلقی سەر ئاو و مەرەکەبی سەرکاغەزە، ئەوانە خۆیان ڕەمزی نێرینە و نێرینەپەرستین، بناغەی نووسینەکانیان قەسیدەیەکی پڕ جوانکاری و درۆیە، چونکە درێژەپێدەری هەمان کلتورن و خوێنی نێرسالاریی سیستەمە کۆنە ڕۆژهەڵاتییەکە بە دەمارەکانیاندا هاتوچۆ دەکات و لە ناخەوە ئەوانە دووبارە دەکەنەوە، کە باوك و براو مێرد بە ژنانیان کردووە، ئەگەر خراپتر نەبنباشتر نین!واتە شاعیر دەیەوێ بڵێ ئەو مێژووە دوورودرێژەی گەیشتۆتەئێمە بەو ناتەواوییەوە، لەسەر دەستی ئەمانەشدا گۆڕانکاری بەسەردانایەت، چونکە قەڵەم و ناخیان دوو شتی لەیەکتر دوورن. لە شیعرێکی دیکەدا، (کەژاڵ)بە یەقینەوە دەڕوانێتە ئەو ئاستە و بێ هیچ گومانێك گەیشتۆتە ئەو باوەڕە، کە لای خۆمان جیاوازی لە نێوان ڕۆشنبیر و ناڕۆشنبیردا بوونی نییە.

کوا وجودی جیاوازی هەیە لەنێوان
ڕووناکبیر و تاریکبیردا
کوا وجودی لەیەکچوون هەیە لەنێوان
ئاسمانەزەمینییەکان و زەمینەئاسمانییەکان (ئەحمەد،419:٢٠٠٦)

شاعیر خۆی گەیاندۆتە ئەو قەناعەتەی، کە لە کۆمەڵێکی تاریکی ئەنگوستەچاودا بە هیچ شێوەیەك ناتوانرێ جیاوازی بکرێت لەنێوان کەسی ڕۆشنبیر و ناڕۆشنبیردا، لەبەر بوونی سەدەها پەردەی تاریك، کە نێرینەکان خۆیان لەژێرییەوە شارۆتەوە و وەها ئارایشت دەکرێن ڕووی ڕاستەقینەیان دەرناکەوێت، لەژێر ئەو دەمامکەشدا ئیدی بڕوا و متمانە هەڵدەفڕێ بەرەو زەمینێکی دوورەدەست.

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

7: وێنەی پەیامبەر و پیاوانی ئایینی:

مەبەست لە وێنەی ئایینی پیاو دیدوبۆچوون و ڕەنگدانەوەی وێـنەی پەیـامبەران و پیـاوانی ئایینی کۆمەڵە. لای (کەژاڵ) وێنەی پەیامبەران بەتایبەتی(مەسیح)بە چاوێکی ئەرێنییەوە سەیری کراوە و وەکو ڕەمزێکی پاکیزەیی نێرینە باسی کراوە:

تۆ نەبووبوویت
خاچ کون بە کون بۆتدەگەڕا
بمزانیایە ناتوانێ بەڕەحم بێ بۆت
لەگەڵ لەدایکبونتدا ئەموت: وەرە
بگەڕێرەوە ناوجەستەی پڕ لە ئارامیی دایکی خۆت!
بمزانیایە ناوت لێئەنێن(کوڕی خوا)
نەمدەهێشت بێیت
کە هیچ شەوێ من نەنووستبم لەگەڵ خوا
ئەو نابێتە باوکی کوڕ و
کە باخەڵی ئەوم دیبێ بۆ ناوم لێبنرێت(عذراء) (ئەحمەد،٢٠٠٦: 8)

شاعیر هەوڵـدەدات دوو جیهـانی جیـاواز لە وێنەیەکـدا کۆبکـاتەوە، دنیـای بەر لەدایکبـوون و پـاکی، لەگەڵ جیهـانی دەرەکـی دوای لەدایکبـوون، کە جیهـانێکە پـڕ لە دەرد و ناخۆشـی و درۆ، لەو ڕێگەیەشەوە دەستی سکاڵاکانی بۆ لای خوداوەند بەرزدەکاتەوە و گازاندەی پیسـی و گەنـدەڵی هەنـدێ مرۆڤی لێـدەکات، کە هەردەم بەدوای تێکـدان و پیسـکردنی پاکییەکـانی ژیـانن، هەروەك چـۆن سـکاڵای نەپاراستنی کەسێکی وەك(عیسا)ی لێدەکات، شاعیر دەیەوێ وێنەی باوی کۆمەڵ لە ناسنامە بەخشین بە منداڵدا بسـڕێتەوە و هەسـت دەکـات لە ڕەگێکـی ئـایینییەوە سـەرچاوەی گرتـووە و بە شـتێکی کـۆن و کلتـورێکی خراپـی دادەنێـت، چـونکە دایـك و بـاوك هەردووکیـان بەشـدارن لە درووسـتبونی منداڵـدا بەشـێوەیەکی یەکسـان، ئەی بـۆ بەنـاوی یەکێکیـانەوە بکرێـت، ئەویترنـا!(کەژاڵ) لە بەرجەسـتەکردنی بیرەکەیدا کارامەییەکی بێ وێنەی نواندووە. لە ڕێگەی تێکەڵکردنی چیرۆکێکـی ئـایینی مەبەسـتییەتی بڵێ: ئەوە کۆمەڵە توند دەستی گرتووە بەو نەریتە کۆنەی ناسـنامە بەخشـین، تەنـانەت ئەگەر منـداڵەکە وەك عیساش بێ باوك لەدایك بوویێت، ئەوا هەر نێرینەیەکی بۆ دەدۆزنەوە، تا بـیخەنە سـەر نـاوی ئەو نێرینەیە و ماندووبوون و ناخۆشی و مافی دایکایەتی ژنانیش فەرامۆش بکەن.وێنەیەکی تـری ئـایینی

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

لای(کەژاڵ) وێنەی(مەلا)کانە، کە هەموو تێکەڵاوییەکی ڕەگەزەکان لە شەریعەتدا دەبینەوە و دەسەڵاتێکی گەورەشیان هەیە بەسەر سیستمی هاوسەرگیرییەوە:

تۆ بڵێی شەریعەت بەس بێ
ئەی دەزگیران
بۆ ئەوەی من لەیەك شەودا
کچێنی خۆم بدۆڕێنم
لەناو نوێنی ژووری خەوا!!
ئەی مارەبڕ، ئەی مامۆستای سەرلێشێوان
ئەگەر ئەتزانی کچێنی لای ئافرەتی ئێمە چییە و
چۆن پارێزگاری لێئەکرێ
ئەتزانی بۆ ئاسان نییە لەدەست بدرێ
گرانە و گەلێکیش گران... (ئەحمەد،٢٠٠٦: 15)

شاعیر ڕەخنە لە پیاوانی ئایینی دەگرێت، کە تەنیا پشت بە شەریعەتی ئایینی دەبەستن لە پرۆسەی هاوسەرگیریدا، هەروەها ڕەخنەش لەو پێوەرە کلتورییە کۆمەڵایەتییە دەگرێت، کە وەرگیراوی ئایینە لە دیاریکردنی پاکیزەیی مێیینەکان، هەروا بازنەکانی بەژن بوون بە بازنەگەلی تەنگ و تەسك دادەنێ، کە تەنیا لەڕێگەی ئایینەوە لەلایەن هەندێ پیاوی ئایینییەوە پاشەڕۆژی بۆ دادەنرێت ، کە هیچ شتێك لەبارەی دنیای کچێتییەوە نازانن، جگەلە چەند دلۆپە خوێنێك نەبێت، ناتوانن شۆڕببنەوە بۆ قووڵایی ناخیان، ئەو کارەشیان بۆتە هۆی شێواندن و تێکدانی خودی کەسایەتی مێیینەکان و بەهۆی کەمزانییانەوە سەریان لە تەواوی خەڵکیش شێواندووە و ستونێکیان بۆ ئەو کلتورە داناوە کەس نەتوانێت لێی لابدات.

8: وێنەی پیاوی هەوەسباز:

کرۆکی ئەو وێنەیە نیشاندان هەست و ئارەزوو سێکسییەکانی پیاوان، کە زیاتر لەهەر جۆرە غەریزەیەکی دیکەی نێرینە ژنان دژی دەوەستنەوە، بەواتایەکی دیکە ژن زیاتر لە هەر شتێکی تری پیاو ڕووبەڕووی لایەنەسێکسییەکان دەبێتەوە و واهەستدەکات گرینگترین بیرکردنەوەی پیاوان سەبارەت بە مێیینە سێکسە، لەبەرئەمە هەمیشە لە ڕەتکردنەوە و ڕاستکردنەوەی دایە، ئەم جۆرە وێنەیە لە شیعری(کەژاڵ)دا، تەنیا بەیەك ڕووەوە سەرنجی لێدراوە، ئەویش دزێوی و ناشرینییەکەیەتی، شاعیر بە

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

هیچ چەشنێك سێكسیبوونی پیاو قبووڵ ناكات بەو شێوەیەی كە پیاو حەزی دەكات،، یا وێنەی ویستراوی سێكسی ناكێشێت لەنێو دەقەكانیدا، بەڵكو بە جۆرە كێوی بوونێكی پیاوان و شكاندنێكی هەیبەتی ژنانی دەزانێت و واهەستدەكات چەكێكی نێرینەیە بۆ قڕكردنی بوونی مێیینە:

نالی لە پەرستگای شیعرا
مەستورە ڕووت ئەكاتەوە و
مانای قووڵی ناوەكەی تێكئەدات
پێچەوانەی ئەمە ئێستایش ڕوونادات
چەندبارە ئەبنەوە شتەكان
بەڵام بە مۆدێل و باوی نوێترەوە
بە ماكیاژی زەقترەوە
بە دڵێكی ڕەقترەوە(ئەحمەد،٢٠٠٦: 314)

كەژاڵ لەچاوی شاعیرێكەوە مەبەستییەتی ماهییەتی پیاوی (هەوەسباز) دەربخات، كە هەمیشە لە دوای تێركردنی ئارەزووە سێكسییە شاراوەكانی خۆیانن و هەرگیز گوێ بە كەسایەتی و ناوبانگی بەرامبەریان نادەن، تەنانەت ئەگەر بۆیان نەلوێ بە پراكتیكی مێیینەیەك ڕووت بكەنەوە و كردەییانە سێكسی لەگەڵدابكەن، ئەوا لەڕێگەی خەون و خەیاڵی نەستیانەوە وێنەكەی دێننە پێش چاوی خۆیان، یا بە دەربڕین لە شیعر و نووسیندا دەیخەنە مەزادەوە لەپێناو شكاندنی گەورەییەكەی، شاعیر وێنەی هەوەسبازی پیاوان بەوجۆرە دەكێشێت، كە لایان بۆتە جۆرێك لە زاڵبوون بەسەر دوژمن و سەركەوتن لە جەنگێكی دەستەویەخەی مێژوویی، كە تا ئەمڕۆش بەردەوامی هەیە و هەرگیز پیاو نەیویستووە لەڕووی سێكسییەوە جوانییەكانی ژن داپۆشێت، یا لێی بدوێت، بەڵكو لە هەوڵی دەرخستە ناشرینە تاكەكەسییەكاندایە و خۆی بەشارەزا و گەورە دەزانێت لە باسكردنیاندا.

9: وێنەی پیاوی دووڕوو(نەناسراو):

ئەو جۆرە وێنەیە گومان و نەناسینەوەی كەسایەتی ڕاستەقینەی پیاوە، بەهۆی بوونی هەندێ خەسڵەتەوە لەنێو ئەو كۆمەڵە نێرسالارییەوە، كە وایكردووە پیاو نەتوانێت ناسنامەیەكی ڕوون و ئاشكرای هەبێت و بەدەستی دوو كەسایەتییەوە دەناڵێنێت، كەسایەتییەكی شاراوەی كلتوری شاراوەی ناخەكی، لەگەڵ كەسایەتییەكی ناڕاستەقینەی بە ڕووخسار جوان و سەرزارەكی و

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

هەڵخەڵتێـنەر، کە گوزارشـت لە خـودی مـرۆڤەکە ناکـات، ئەو جووتەکەسـایەتییە لای(کەژاڵ) وەکـو گرفتارییەك گوزارشتی لێکراوە، کە ژن ناتوانێ تێیبگات و هەمیشە عەوداڵە بەدەست ئەو ناسینەوە:

ئەی ئەوەی ناتناسم

بێگومانم لەوەی شووتیت

تاوەك چەقۆ بە ناختا ڕۆنەچم

ناتوانم بزانم تۆ چیت (ئەحمەد،٢٠٠٦: 215)

شـاعیر بەدوای ناسـینی کەسـایەتی نێـرینەیە و دڵنیـایە لەوەی بەئاسـانی ناتوانرێـت پەی بە شاراوەییەکانی ببردرێت، چونکە تەواو شاراوە و داخراوە تا بارگەکەی هەڵنەدڕێ ناتوانرێ بزانرێ کرۆکی چـی تێـدایە، شـاعیر کەسـایەتی پیـاوێکی لەو جـۆرەی بە شـوتییەك چوواندووە، کە پێکهـاتووە لە ڕووخسارێکی سەوز وجوانی بێ خەوش، بەڵام مێیینـە نـاتوانێ بزانـێ جەوهەری چـۆنە، تـا بەچەقـۆی شارەزایی لەت نەکرێ نازانرێ ناوەرۆکەکەی شیرین وجوانە و هاوتایە لەگەڵ ڕوخسارەکەی، یا شـتێکی جیاوازە لەمەوە.

10: وێنەی پیاوی ناپاك:

ئەم جـۆرە وێـنەیەش چەشـنێکی تـری وێـنەی سـیفاتی پیـاوە، کە دەرخسـتەی سـیفەتی خیـانەتکردن و ناپـاکیکردنی نێـرینەیە. شـاعیرانی ژن هەوڵـدەدەن لەڕێـگەی پەیـامێکی شـیعرییەوە گوزارشـت لە پیـاوی خیانەتکـار بـکەن، لەو جـۆرە وێـنەیەدا هەسـتی بێـزاری و ڕەویـنەوە لای ژنـان دەردەکەوێت لەئاست ڕەگەزی بەرامبەریان. هەروەها هەندێجار شـاعیر خـۆی وەکـو سـتەم لێکراوێکـی شکاو نیشاندەدات، کە خوێنەر بە چاوێکی سۆز وبەزەیی پیاهاتنەوەدا لێی دەڕوانێت.(کەژاڵ) بە قووڵی چۆتە ناو ئەو مەبەستەوە و بڕوای بە نەبڕاوەیی و کۆتایی نەهاتنی پڕۆسەکەش هەیە لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژگار هەر جارێك بە دیکۆرێکی دیـکە لەگەڵ دووبـارەدەبێتەوە و مێیینـەش گەورەتـرین زەرەرمەنـدە تێیدا:

دووبارە ئەبنەوە شتەکان

لەسەرەتای مێژووەوە تا ئەمڕۆ

براکوژی ناگۆڕێ بە خوشك کوژی

مێردەخیانەتکارەکان ئەمێننەوە و

ژنەکان ئەکوژرێن (ئەحمەد،٢٠٠٦: 314)

شاعیر کارەسات و قوربانییەکانی مرۆڤایەتی دەخاتە چوارچێوەی وێنەیەکەوە، کە تێیدا پیاوان دەکاتە سەرچاوەی سەرهەڵدانی هەموو ناخۆشییەکان لە کردەیەکی بەردەوامی دووبارەبووەوەدا پیاوان خەریکی مرۆڤکوژین، هەرگیز ڕیکەوت ئەو چارەنووسەی پێ ناگۆڕدرێت، کە ڕۆژێك ژنان دەست بدەنە ڕۆحی یەکتر، هەروەها چارەنووس هەمدیسان وانووسراوە، کە پیاوان ئەگەرچی خیانەتکار و بێبەزەیین، بەڵام یاسای هێز و دەسەڵات بەهێزترین رکابەر هەڵدەبژێرێت، کەسڵ لە هیچ یاساو نەریتێکی ڕەوشتی و مرۆڤایەتی ناکاتەوە و ژنیش دەکاتە قوربانی ئەو هێزە توند وتیژە..
شاعیر خیانەتێکی دی نێرینە باس دەکات، ئەویش خیانەتی سیاسییە، زیاتر لە خیانەتە کۆمەڵایەتییەکە وێنەی کێشراوە، ئەو خیانەتەش ناپاکی کەسانێکی سیاسین، بەرامبەر گەل و نیشتیمانەکەیان:

هەموویان ماڵیان بەجێهێشت
خەنی لەخۆمان جاروبارێ دێنەوە
نیشتیمانیان لەپێ کرد و
لەدوور ڕا ئەلاوێننەوە
ئێستاش خۆیان بە کوڕی ماڵێ ئەزانن
کەپوو ئەکەنە ئاسمان و ڕەخنەئەگرن
نازانن خۆڵ لەکتێبی مێژووی خۆیدا
بۆ دەماودەم نووسی ئەوان نارەسەن بوون! (ئەحمەد،94:٢٠٠٦)

شاعیر خیانەتی ئەو نێرینانە دەگێڕێتەوە، کە وڵاتیان جێهێشتووە و ئاگایان لێی نەماوە بە جەستەو ڕۆحەوە لێی دابڕاون و وەکو پێڵاوێك خستویانەتە پێکانیانەوە، بەڵام لەگەڵ تێپەڕبوونی کات و بەسەرچوونی بارودۆخی پێشوو ویستویانە ئەو خیانەتە گەورەیە بیر خۆیان و خەڵکی بەرنەوە و خۆیان وەکو کوڕێکی دلسۆز نیشانبدەن، بێئاگان لەوەی خاك لە مێژووی سوتاوی خۆیدا خیانەت و نارەسەنی ئەوانی بیرنەچۆتەوە.

11: وێنەی پیاوی نەرگسی:

لەمەدا خۆپەرستییەتی و شەیدابوونی پیاو بۆ خودی خۆی دەخرێتە چوارچێوەی وێنەیەکەوە، واتە نەرگسی بوونی نێرینە لە ئاست مێینە و زاڵی ئەو هەستە دەگێڕدرێتەوە.(کەژاڵ لەشیعری(بە تەنیا)دا ئەو ڕوانینەی خستۆتە ڕوو:

کە دڵداریت لەگەڵ ئەکەم

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

سەنتەری ژیانی منیت
هیچ دیارنییە
هەموو دنیا سەرابە تۆ نەبیت
کە دڵداریم لەگەڵ ئەکەیت
شتێکم لە شتەکانم
ئەی پیاو تۆ چەندە نەرجسیت (ئەحمەد،٢٠٠٦: 221)

(کەژاڵ) لەم شیعرەدا خۆپەرستییەتی پیاو لە کاتەکانی ژیانیدا بەرامبەر مێیینە دەخاتەبەر باس و بەراوردی ئەو هەستەی پیاو لەگەڵ هەستی پاکی ژنان دەکات لە دڵداریکردندا پیاو دەبێتە سەنتەری ژیانی مێیینە و هەموو دنیا لەبەرچاوی ژنەکە دەبێتە سەراب، تەنیا ئەو نەبێت، بەڵام پیاو بەو جۆرە نییە و ئەو خۆشەویستییەی ژن وەکو تەسلیمبوونێك سەیردەکات و وا چاوی لێدەکات، کە مێیینە شتێکە لە شتەکانی هەروەك کەلوپەلە ماددیەکانیتری دەوروبەری.

12: وێنەی سوپەرمان:

ئەو جۆرە وێنەیە بریتییە لە وێنەیەکی خەیاڵی و مەزەندەکراو، وێنەیەك لە گشت لایەنێکییەوە پیاوێکی کامڵ و بێ کەم وکورتییەو توانای چارەسەرکردنی گیروگرفتەکانی مرۆڤی هەیە و کەلوپەلەکانی ئەو نێرینەیە سیحراوین و هەموو کات کەسێکی ویستراو و خۆشەویستە لای مێیینەکان، لەبەرئەوەی لەسەردەمێکی ڕەش و تاریکی چەوسانەوە و خەماوی دەردەکەوێت و دەبێتە ڕزگارکەرێکی مێیینەکان، ئەو پیاوێکە کردارەکانی چاوەڕوان نەکراون و لەسەرووی واقیعی مرۆڤەوەیە. (کەژاڵ) ئاواتەخوازی هاتنی کەسێکی لەو جۆرەیە و لەبەرئەوە دەبینین وێنەی پیاوێکی بەدەسەڵاتی دادپەروەر دەکێشێت و پێشبینی هاتنی دەکات:

شمشێری لە(با)یە و
قەڵغانی لە ئاگر
قامەتی لە بەردە و
ڕۆحی لە ئاو
زەمانی فتوحاتی ئەم، نیشتیمان ئەبێ بە تەڵا و
پیاوانیش ئەبنەوە بە پیاو
عەسرانێکی پرتەقاڵی

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ئەسپەکەی بەسەر بچووکی ماڵە چڵکنەکانماندا
غارئەدات و ئەڵێ: هەڵلاو
بەختیاریتان بەش ئەدەم
ئەسپەکەی سپییە، کەحێلە ، باڵدارە
چاوەکانی بە چاوی گا ئەچن
مەزاجیشی بە گوڵساریی
ئەو شاسواری خەونی هەرهەموو ژنانە و
هێلەکانی لەپی دەستی بە هێڵە زێڕینەکانی
دوا ژەنەڕاڵی دونیا ئەکەن!
ئەگەر بیبینم پێی ئەڵێم: ئێوارەیەك
کچە شێتەکانی هاورێم
بە نزمترین تۆنی دەنگ باسیانکردی
هەموویان تۆیان بە هی خۆیان ئەزانی و
ئەیانوت بۆ ساتێك لەگەڵ ئەو
ئەیانوت زۆر زۆر جوانە! (ئەحمەد،٢٠٠٦: 130-131)

لەو وێنەیەدا شاعیر چاوەڕێی هاتنی نێرینەیەکی میتافیزیکی هێرشبەر دەکات، کە لەگەڵ ناجۆرییەکانی سەردەم دەجەنگێ بە کەرەسەو کەلوپەلە سەرسوڕهێنەرەکانییەوە. ئەو شازادە ڕزگارکەرە خەونی هەموو ژن و کچانی شارە و پێشبینی هاتنی کراوە لە ماوەیەکی نزیکدا، چونکە شاعیر ئامرازی نیشانەی نزیکی بۆ بەکاردەبات، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت، کە ئەو کەسە نزیکە بگات. (کەژاڵ) بیری خوێنەری شیعرەکە بۆ ئەو لایە دەبات، کە ڕەنگە لەم سەردەمەدا هیچ نێرینەیەکی ئەوت، کە شایەنی هەڵگرتنی ناو و ڕەگەزی نێرینەبێت بوونی نەمابێت تا خەون و هیواکانی مێیینەکان بەدی بهێنێت، بەڵام لەگەڵ دەرکەوتنیدا هەموویان دەبنەوە بە پیاوێك بەتەواو مانا پیاو، پەنابردن بۆ کەسێکی خەیاڵی واتای نەمان و داڕووخانی سروشتی نێرینەیی لە کلتوری ئەو کۆمەڵ دەنوێنێت، کە شاعیر خۆی تاکێکە تێییدا، هەروەها تا بیسەلمێنێت، کە ژنی ئەمڕۆ هیچ هیوایەکی بە پیاوی سەردەم نەماوە و دەستیان شووشتووە لە ڕزگارکەرێکی فیزیکی و واقیعی بۆ پڕکردنەوەی ئەو بۆشاییە گەورەیەش هاتوون دڵی خۆیان بە دیمەنی خەیاڵی دەدەنەوە و هەستەکانی خۆیانی پێ دادەمرکێننەوە. هەست و هیوایەك، کە تەنیا بە جۆرە پیاوێکی سەرووی واقیع ئەگەری هاتنەدی هەیە.

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

13: وێنەی پیاوی خۆشویستراو(مەعشوق):

ئەو جــــۆرە وێـــــنەیە بەهەردوو ڕووی ئەرێنـــــی و نەرێنیـــــیەوە لە شــــیعری(کەژاڵ)دا بەرچاودەکەوێت، لە هەندێ شیعریدا مەعشوق وەکو کەسێکی ڕزگارکەری باڵا دەکێشێت بەرامبەر عاشقەکەی. لەبەرئەوەشە عاشقەکەی پابەند و پێوەستە پێوەی و ناتوانێ دەستبەرداری بێت:

یاری من
خۆی شاسواری لەشکری عەشقە و شای ئەڤین
لەبەرئەوەی توانی دڵم کوناودەرکا و
بیابانی ئازارەکانم بکێڵێ و
لە زەمەنی مردن و بەجێهێشتنا
نیشتیمانم بۆ بکات بە شیعر و پێکەنین! (ئەحمەد،200:٢٠٠٦)

مەعشوق یارمەتیدەرێکی بێوێنە بووە و توانیویەتی شوێن وپێگەی خۆی لە دڵی عاشقەکەی بکاتەوە و ئازارو مەینەتییە وشکەڵاتووەکانی کردووە بە باغچەیەکی سەوز بۆی و جێگەی خاڵیی نیشتیمانی بۆ پڕکردۆتەوە، ئەو نێرینەیە لەهەر پیاوێکەی دیکە لەچاوی عاشقەوە جیاوازە و شاسوارێکە لە مەیدانی عەشق و ئەویندا، ئەو باڵاییەی مەعشوق لەهەندێ شیعری تریدا بازنەکەی فراوانتر دەبێت:

یاری من یارێکە
لە بۆنی ئەفسانە و ئەفسونی نیشتیمان
جوانی بەلایدا ئەڕوات و
هاوارڕئەکات ئاخ کە جوانە!
ئەو کوڕی خۆشترین بۆنە
بنەچەی پەلکەڕێحانە (ئەحمەد،439:٢٠٠٦)

وێنەی مەعشوق لەو شیعرەدا لە بەرزترین و جوانترین وەسفی خەیاڵاوی خۆی دەبینێتەوە و جوانی شەرمەزارە لە ئاستیدا و بۆنیشی خۆشترین بۆنیشی لە بۆنی کوڕانی ئەفسانەیی دەچێت و هیچ بۆنێك پێی ناگاتەوە، چونکە ڕەگ و بنەچەکەی دەچێتەوە سەر پەلکە ڕێحانە، نەوەك بۆنێکی دروستکراو.

14: وێنەی گاڵتەجاڕیی پیاو:

لەهەندێ شیعردا(کەژاڵ) وای نیشاندەدات، کە پیاو هیچ بایەخێکی لای ئەو نییە و گوێی بۆ ڕاناگرێ بە تایبەت لە شیعری(سیاسەتی کەڵەشێر)گوزارشت لەو هەستە لەخۆباییەی مێیینە بەرامبەر نێرینە دەکات و وێنەی نێرینەیەك دەکێشێت، کە بە توانج و بانگکردنەکانییەوە دەیەوێ مێیینەکە بەرەو ڕووی خۆی کێشبکات، بەڵام نازانێ ئەو مێیینەیە گاڵتەی بە هەموو نێرینەیەك دێت و بە جوێن وەڵامی داواکارییەکانی دەداتەوە:

لە دەرەوەی مندا بۆخۆی ئەقوقێنێ
کەڵەشێرە...
حەقیقەت گوێی بە تەنافی
سپێدەی بانگیا هەڵناخات
دەنگی نێرە
دەستریێژێ جنێوی بۆ دێت
ئەقووقێنێ
دەستریێژێکی تری بۆ دێت
ئەقوقێنی و ئەقوقێنێ
چەند بێ ئەقڵە
بۆ ناچێ بۆخۆی بخەوێ؟!
منی مریشك
چەند گاڵتەم بە کەڵەشێر دێ!!! (ئەحمەد،٢٠٠٦: 36-37)

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

ئەنجام

1. کەژاڵ یەکێکە لەو شاعیرە ژنانەی، کە بە بوێریەکی زۆرەوە توانیویەتی دید و تێڕوانینی خۆی لە دەقە شیعرییەکانیدا بەرامبەر بە پیاو دەربڕێت و دەکرێت بەسەرئامەدی ئەو جۆرە شیعرە دابنرێت، کە بۆ ڕەخنەگرتن لە پیاونوسراون. واتە ئەو شیعرانەی کە دیدێکی فیمینیستییان هەیە لە ئەدەبیاتی هاوچەرخی کوردیدا.
2. بەشێوەیەکی گشتی کەژاڵ ڕەخنە لە سیستمی باوکسالاری کۆمەڵی کوردی دەگرێت و بە هۆکارێکی دەزانێت بۆ چەوساندنەوەی ژن و لەم جۆرە ڕەخنەیەشدا بوێری و ئازایەتی خۆی دەرخستووە.
3. دیدی کەژاڵ بەرامبەر پیاو دیدێکی نەرێنییە و ئەو وێنانەشی کە کێشاویەتی زۆربەیان ڕۆکاری خراپی پیاو نیشاندەدەن، هەرچەند هەندێ جۆرە وێنەی پۆزەتیڤیشی کێشاوە.
4. لەو وێنانەی کە بۆ پیاوی کێشاوە هەست بەوە دەکرێت، کە شاعیر لەبری توێژەرێکی کۆمەڵناسی و دەروووناسی هەوڵیداوە شیکردنەوەیەک بۆ ڕەگەزی بەرامبەر بکات لەناو کۆمەڵەکەی خۆیدا.
5. بەشێوەیەکی گشتی کەژاڵ توانیویەتی چەندین جۆر وێنە لەوانە:وێنەی باوک، کوڕ، مێرد،مەعشوق، ڕۆمانسی،دیکتاتۆر، نەرگسی، ناپاک، سیاسی، هەوەسباز، ئایینی، ڕۆشبیر بکێشێت.

سەرچاوەکان

کوردی

1- ئەحمەد، کەژاڵ،(2006)دیوانی کەژاڵ ئەحمەد، چ1، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، بەڕێوبەرایەتی گشتیی چاپ و بڵاوکردنەوە، سلێمانی.

2- ئەحمەد، کەژاڵ، (2014)،من دەبێت خۆم بسمیل بکەم، چ1،دەزگای چاپ و پەخشی جەمال عیرفان، سلێمانی.

3- ئیمام، ئیمام عبدالفتاح ،(2013)،ئەرستۆ و ژن، و:سەرکەوت جەلیل،چ1،دەزگای موکریانی،هەولێر.

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

4- ئیمام ، ئیمام عبدالفتاح،(2004)جۆن لوك و ئافرەت،تێڕوانینێك له فەلسەفەی كۆمەڵایەتی،و:ئەژین عەبدولخالق، چ1، چاپخانەی ڕەنج، لەبلاوكراوەكانی چاپ و پەخشی ڕێبین، هەولێر.

5- جەمال، سۆزان (2009)،سایكۆلۆژی و مێیەتی، ،چ1، چاپخانەی خانی، بلاوكراوەی دەزگای موكریانی، هەولێر.

6- بارندەر، جیفری(2011)،سێكس له ئایینەكانی جیهاندا، جیفری بارندەر، و:سەعید بەشیرخەرپانەیی، چ1، چاپخانەی گەنج، سلێمانی.

7- ڕۆسۆ، ژان ژاك،2012،ئیمیل،و:ڕەسوڵ بایز مەحمود،چ1، دەزگای وەرگێڕان، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، هەولێر.

8- شۆپنهاوەر، ئارسەر(2009)، دنیابینی و تێڕامانی فەیلەسوفێك، هەڵبژاردەیەك لەبەرهەمەكانی ئارسەر شۆپنهاوەر، و: سیدۆ داود عەلی، چ1، چاپەمەنی گەنج، سلێمانی.

9- مارونسی، مەلا حسین یوسف عبدالقادر(1998)، تەفسیری زانین، جلدی1، چ1،چاپخانەی ڕۆشنبیری، هەولێر.

10- نیچه، فریدریك(2008)، وەهای گوت زەردەشت، و:زاهیر محمد ڕەشید،چ1،چاپخانەی چوارچرا، سلێمانی.

عەرەبی و فارسی:

القران الكريم.

11- ارسطو، فلاسفة بزرگ(؟)، اندرة كروسون،؟ ت:كاظم عبادی، چ2، چاپخانه برادران هردین، ناشربنگاه مطبوعاتی صفیعلیشا، تهران .

12- ارسطو، كتاب السياسات ارسطو، 1957، ترجمة اب اوغوستينس بربارة، ط1، بيروت.

13- انجیل، كتاب مقدس(2009)، ت تفسیری، شامل عهد عتیق و جدید، چ چهارم، انجمن بین مللی كتاب مقدس.

14- برنابا، انجيل برنابا(1908)، ت:د.خليل السعادة، ط1، مطبعة محمد على صبيع واولاده، القاهرة.

15- روسو، جان جاك (1341)،قرارد اجتماعى،ت:غلامحسين زيرك زاده، چ4، انتشارات شركت سهامى چهر، تهران.

16- سالتز، ادين اشتاين(1382)، سيرى در تلمود،ت:باقر طالبى دارابى، ناشر مركز مطالعات وتحقيقات اديان و مذاهب، تهران، زمستان.

17- فرويد،سيغموند(1981)،ثلاثة مباحث فى النظرية الجنس، ت:جورج طرابيشى، ط1، دار الطليعة لطباعة والنشر، بيروت.

18- فرويد،سيغموند(1981)،مختصر التحليل النفسى،ت:جورج طرابيشى، ط1، دار الطليعة لطباعة والنشر، بيروت.

19- فرويد،سيغموند(2000)،موجز التحليل النفسى، ت:سامى محمود على، ط1، مطبعة الاسرة، القاهرة.

20- لوك، جون(؟)، الحكومة المدنية جون لوك و وصلتهما بنظرية العقد الاجتماعى لجان جاك روسو، ت: محمود شوقى الكيال، ط1، مطابع الشركة اعلانات الشرقية، مصر.

الملخص

هذه الدراسة عنوانها (صورة الرجل في قصائد كزال احمد) وهي دراسة وصفية - تحليلية في افكار و أراء كزال احمد حول تصوير الرجل في قصائدها، وهي تتناول انعكاس الأوضاع الاجتماعية للأفراد في داخل مجتمعها ، و ان سبب اختيار هذا العنوان الى عدم وجود بحث متخصص في هذا المجال ، ولاسيّما في شعر و نتاجات (كزال احمد) ، و من هنا سوف تكون للدراسة أهمية خاصة للتعريف بخصائص شعر (كزال احمد) و مستوى نجاحها في مسار الشعر الكوردي، كما ان لها أهمية عامة للأدب الكوردي المعاصر.

تتكون هذه الدراسة من تمهيد و فصلين رئيسيين ، عرض في الفصل الاول مفهوم الرجل في الاديان و نظرة الفلاسفة و مدارس علم النفس و الفصل الثاني فصل تطبيقي ندرس (النسوية في شعر كزال احمد) و فيه استطعنا ايجاد ظل (النسوية) في شعرها ، ثم تجليات

مجلة قەڵای زانست العلمية
مجلة علمية دورية محكمة تصدر عن الجامعة اللبنانية الفرنسية – اربيل، كوردستان، العراق
المجلد (٣) – العدد (٤)، خريف ٢٠١٨
رقم التصنيف الدولي: ISSN 2518-6566 (Online) - ISSN 2518-6558 (Print)

الصـورة الرجـل فـي شـعر الشـاعرة. و فـي نهايـة الدراسـة سـجلنا أهـم النتـائج التـي توصـل الباحثـان اليها بنقاط مركزة.

ABSTRACT

This Research (the image of man in Kazhal Ahmad's poetry) is an analytical descriptive research about the view, and outlook of woman poets on man.

The research consists of two chapters. In the first chapter we explained the image of man in religions, philosophers, and psychology schools.

The second chapter is more practical we shed light (the image of man inKazhal Ahmad's poetry) Finally some obtained concluding points were presented.